

Kafka loert bij toetsen integriteit

Robbert de Bree en Frans Sijbers

Het politieke voornemen om de wet Bibob uit te breiden is ontijdig. Eerst moet het tekort aan rechtsbescherming worden aangevuld. Bibob geeft gemeenten de bevoegdheid vergunningen in te trekken of te weigeren aan criminelen. Zo kan infiltratie door de onderwereld in de bovenwereld verder worden tegengegaan. Hoewel tegen dat doel uiteraard weinig bezwaar bestaat, is de tijd niet rijp voor uitbreiding.

De wet fungeert in de praktijk niet altijd naar behoren omdat er een tekort aan rechtsbescherming is. Dat moet eerst worden verholpen. Kern van het tekort is gelegen in de werkwijze van bureau Bibob. Het bureau onderzoekt, op verzoek van gemeenten, de positie van een ondernemer en heeft daartoe toegang tot vertrouwelijke gegevens, zoals van de Belastingdienst of van het Openbaar Ministerie.

Het advies van het Bureau aan de gemeente omvat een rapportage, maar niet de gebruikte bronnen. De gemeente heeft daarom niet de mogelijkheid de door bureau Bibob verstrekte feiten, interpretaties en juridische kwalificaties inhoudelijk te toetsen. De wetgever koos voor die constructie vanwege privacy overwegingen.

Voor de onschuldige ondernemer die zich geconfronteerd ziet met een negatief Bibob-advies kan een Kafka-achtige situatie ontstaan. De gemeente kan niet meer informatie verstrekken dan zij bezit en verschaft dan ook alleen de rapportage en niet de onderliggende bijlagen. De vermelding van de geraadpleegde bronnen in het Bibob-advies is generiek en niet geconcretiseerd. Het gaat om bronnen als 'Internet, wereldwijd openbaar netwerk dat toegang geeft tot open en gesloten informatiebronnen'. Als dat het niveau van onderzoek weergeeft, is dat reden tot zorg. Zonder de bijlagen is het veelal ondoenlijk de onjuistheid van de conclusies op basis van die bijlagen aan te tonen.

De gemeente kan vervolgens het Bibob-advies gebruiken als argument om de vergunning niet te verlenen of in te trekken. Wie dan verwacht dat in elk geval de rechter streng de beslissing van de gemeente zal toetsen, zal teleurgesteld zijn. De bestuursrechter zal in voorkomende gevallen veelal toetsen of de gemeente in redelijkheid tot haar besluit kon komen en het is in feite aan de ondernemer om zijn 'onschuld' aan te tonen. Dit terwijl een negatief besluit door een gemeente voor de ondernemer in kwestie de economische doodstraf betekent.

Voor door de wol geverfde criminelen zou men daar wellicht nog genoeg mee kunnen nemen, maar de serieuze kans bestaat dat er onschuldigen met het Bibob-instrument worden geraakt of dat ondernemers die eenmaal een faux pas hebben begaan onevenredig hard worden getroffen. Want ook de proportionaliteit van het Bibob-oordeel aan de orde stellen is buitengewoon lastig als men niet de bronnen kan bezien op grond waarvan het Bureau tot een beoordeling komt.

Mr R. de Bree en mr F.H.H. Sijbers zijn werkzaam bij Wladimiroff & Waling advocaten.